

#MiremElPassat Esports

Dossier pedagògic de l'exposició

**Diputació
Barcelona**

#MiremElPassat

Esports

Dossier pedagògic de l'exposició

Primera edició: febrer 2022

© de l'edició: Diputació de Barcelona

© dels textos: Josep Contreras Ruiz. Arxiu General de la Diputació de Barcelona

DL: B 2872-2022

Projecte expositiu: Subdirecció d'Imatge Corporativa i Promoció Institucional.
Arxiu General de la Diputació de Barcelona.

Coordinació i comissariat: Subdirecció d'Imatge Corporativa i Promoció Institucional

Disseny gràfic i expositiu: Forabord Powered Ideas

Impressió: Departament de Reproducció Gràfica de la Diputació de Barcelona

Foto de coberta: *Cursa d'atletisme, c.1910-1920. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 54917)*

diba.cat/es/web/mirem-el-passat/mirem-esports

Índex de continguts

1. Dossier pedagògic per a professors de l'exposició #MiremElPassat #Esports	5
Introducció	5
Objectius de les activitats pedagògiques	6
Activitats pedagògiques	6
Visita guiada	6
Breu biografia dels fotògrafs i selecció d'imatges	7
2. Activitat per alumnes de primària de l'exposició #MiremElPassat #Esports	18
3. Activitats pedagògiques per alumnes de secundària de l'exposició #MiremElPassat #Esports	30
Primera part: qüestionari sobre la visita guiada	31
Segona part: retroacció personal	33
Tercera part: opinió personal	35
4. Enllaços i adreça de contacte	38
Adreça de contacte	38

Dossier pedagògic per a professors de l'exposició #MiremElPassat #Esports

Introducció

L'exposició #MiremElPassat Esports aplega 95 imatges que mostren la pràctica de l'esport modern durant el primer terç del segle XX, especialment a la ciutat de Barcelona. L'exposició està dividida aquestes disciplines esportives: atletisme, lluita, ciclisme, automobilisme, motociclisme, natació, rem, futbol, tennis, pilota basca, esgrima, golf, hípica i excursionisme.

Les fotografies han estat escollides entre diferents fons personals que l'Arxiu General de la Diputació de Barcelona (AGDB) ha descrit, restaurat i digitalitzat. La major part d'elles corresponen al fotògraf Frederic Juandó Alegret (1882-1961), però també se n'han inclòs d'Emili Juncadella Vidal (1884-1936) i altres d'autoria desconeguda.

Escollir sempre és arriscat i comporta una renúncia implícita. Fer-ho entremig de milers de documents, en aquest cas fotografies, és

una audàcia que només es pot justificar pel desig d'oferir una selecció que permeti donar a conèixer una mínima part del patrimoni documental fotogràfic que es conserva a l'Arxiu General de la Diputació de Barcelona. També per estimular l'interès de la ciutadania a conèixer i fer seus uns testimonis que col·lectivament li pertanyen.

L'objectiu final és que els espectadors de les fotografies no es quedin només en la seva bellesa, sinó que extreguin el capital informatiu i les històries subjacents que contenen.

Les arxiveres i els arxivers, des de la nostra professió continuarem contribuint perquè en el futur l'accés a la documentació sigui possible.

Regata d'equips femenins del FC Barcelona al V Campionat d'Hivern al port de Barcelona, 1911. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 55233)

Objectius

Es fa un treball de reflexió i d'inferència sobre l'exposició a partir d'aquestes tres idees principals:

- La societat està en constant transformació en tots els àmbits i la ciutadania participa en aquests canvis.
- Els fotògrafs són testimonis d'aquests canvis socials i la seva obra artística és un llegat molt important per apropar-nos a una època concreta del passat.
- La importància de conèixer el passat per entendre el present i fer hipòtesis de futur.

Per això es proposa treballar aquests objectius:

- Mostrar la pràctica de l'esport a la Barcelona del primer terç del segle XX, a través de l'obra dels fotògrafs.
- Implicar l'alumnat en l'exposició, fent-los reflexionar sobre l'oci, la salut o la sociabilitat que comporta la pràctica de l'esport.
- Ampliar el coneixement sobre el nostre passat i fer analogies amb el present. Fer-se preguntes com aquestes: q ui podia practicar esport en el passat? Quins canvis ha viscut la societat en general?
- Reflexionar sobre el poder la imatge i la seva omnipresència en la nostra societat actual.

Activitats pedagògiques

Les activitats pedagògiques són un complement de la visita guiada i s'organitzen d'acord amb el nivell escolar (vegeu Activitats pedagògiques, punts 2 i 3 del contingut). En tots els casos calculem una durada de 20/25 minuts.

- **Alumnes de primària.** Es fa una visita guiada amb una explicació divulgativa d'una durada de 15 minuts. A continuació completen la visita amb un dossier de preguntes que poden respondre amb les explicacions dels plafons.
- **Alumnes de secundària.** Es fa també una visita divulgativa i, a continuació, l'alumnat disposa d'un dossier amb diferents activitats per promoure l'opinió personal sobre les fotografies d'abans i d'ara. Entre aquestes activitats, han de triar diverses fotografies que els hagin cridat l'atenció i explicar-ne el motiu. També es farà una comparativa entre les fotografies del passat i les que fem avui: el temps lliure abans i ara, qui en gaudia; els esports abans i ara; el fenomen Instagram, com conservarien ells les fotografies en el futur, entre altres activitats (vegeu les activitats detallades més endavant).

Visita guiada

La visita de l'exposició té una durada aproximada d'uns 20 minuts. El plafó introductor explica l'origen, l'evolució i la pràctica de l'esport a Barcelona durant el primer terç del segle XX, i fa unes pinzellades sobre cadascuna de les disciplines esportives que hi estan representades.

En els orígens l'esport va tenir un evident perfil elitista. Les primeres associacions esportives de Barcelona, com el Reial Club de Regates (1881), el Real Club Polo de Barcelona (1897) o el Lawn Tennis Club (1899) van ser impulsades per grups socials benestants de la capital catalana per als quals la pràctica d'un esport era tan important com l'acte social que hi anava associat. En contrast amb aquest vessant elitista, en el tombant de segle XX va sorgir una concepció que apostava per la difusió i l'interclassisme social.

El discurs higienista a Europa vinculava esport amb salut i progrés, i a Catalunya se'n va afavorir la pràctica. L'abril de 1914 es va crear la Mancomunitat de Catalunya i una de les seves preocupacions va ser l'educació, per això des del Consell de Pedagogia el 1921 es va introduir la Ponència d'Educació Física i Esports, primer organisme públic català de caràcter esportiu.

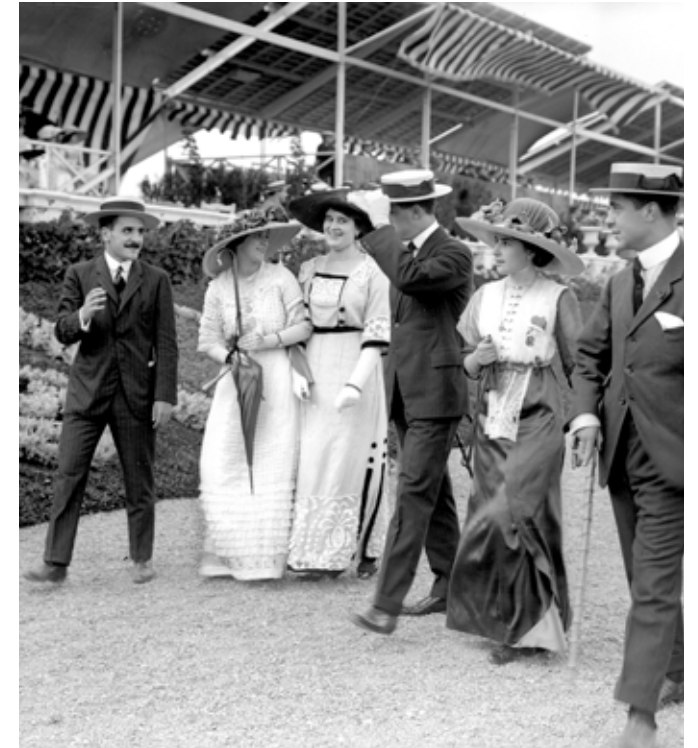
Durant la dècada de 1920 els esports més populars a Catalunya van ser el futbol, el ciclisme i la boxa. Els esportistes van esdevenir veritables figures mediàtiques i la configuració de la societat de masses, el sorgiment de la radiodifusió i la modernització de les tècniques del periodisme gràfic van permetre la popularització de l'esport. Amb l'arribada de la Segona República espanyola, el 1931, es va potenciar la pràctica esportiva entre les classes treballadores. Van sorgir associacions esportives més obertes i interclassistes com el Centre Gimnàstic Barcelonès, el Club Femení i d'Esports o la Joventut Atlètica Proletària.

A començaments de 1936 es va crear el Comitè Català Pro Esport Popular (CCEP), com a alternativa als Jocs Olímpics de Berlín que s'havien de celebrar a l'Alemanya nazi aquell mateix any. La data prevista per a la inauguració de l'Olimpiada Popular va ser el 19 de juliol, però malauradament no va ser possible, atès l'esclat de la Guerra Civil el dia abans.

Breu biografia dels fotògrafs i selecció de fotografies

Els fotògrafs representats a l'exposició van saber captar molt bé l'esperit de la societat catalana entre 1900 i 1930. Les seves fotografies mostren aquesta època de grans canvis, capten els contrastes de la societat, les seves particularitats i modes, així com la situació i condició de la dona dins aquella societat.

Els primers fotoperiodistes, que han estat sovint injustament oblidats, ens han permès conèixer millor molts aspectes de la vida quotidiana de les ciutats i pobles, en el sentit de com eren les persones, com vivien, com es divertien, com anaven canviant urbanísticament les ciutats i, també, ens han permès observar, de primera mà, el què va passar durant episodis polítics que han estat clau per la història del país durant la primera meitat del segle XX.

Públic assistent al Concurs Hípic Internacional, celebrat al Real Polo Club de Barcelona, 1912. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 54808)

Frederic Juandó Alegret (1882-1961)

Retrat de Frederic Juandó Alegret, c. 1940. Autoria desconeguda. Fons: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 61857).

Originari de Vilanova i la Geltrú, va ser membre de l'Associació Joventut Excursionista Avant, del Centre Excursionista de Catalunya i també del Centre Excursionista Barcelonès i un dels creadors de la Secció de Fotografia del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria de Barcelona (CADCI) el 1913. La seva altra gran afició va ser l'esport, especialment ciclisme i pilota basca, que practicava. Destaquem la vessant de Juandó com a reporter gràfic especialitzat en esport i, especialment la seva col·laboració amb la revista *Stadium* (1911-1930), on es van publicar moltes de les imatges d'aquesta exposició.

L'altra vessant de l'obra de Frederic Juandó la constitueix un conjunt significatiu de fotografia artística, preferentment de paisatges, marítims o de muntanya, i de patrimoni monumental. Va ser un dels fotògrafs més rellevants de la seva època: com a pioner del reporterisme gràfic d'esports, de la fotografia artística i de muntanya, i com a posseïdor d'una tècnica excepcional. Actualment, la pràctica totalitat del fons es custodia a l'Arxiu General de la Diputació de Barcelona.

Emili Juncadella Vidal-Ribas (1885-1936)

Retrat d'Emili Juncadella Vidal, c. 1920. Autoria desconeguda. Fons: Emili Juncadella Vidal. (CAT AGDB R. 1574)(CAT AGDB R. 61857).

Emili Juncadella Vidal procedia d'una família de l'alta burgesia catalana que es dedicava a la fabricació tèxtil i a les finances. Aquesta condició social benestant va permetre a Juncadella dedicar temps a la muntanya, la caça, els viatges, la vida social i la fotografia. Entre d'altres associacions, Juncadella va ser membre del Centre Excursionista de Catalunya i del Club Alpi Francès.

Les seves experiències muntanyenques, entre 1908 i 1913, es troben recollides en un quadern manuscrit que porta el títol de *Recuerdos de mis excursiones de montaña* i que es custodia a l'Arxiu General de la Diputació de Barcelona. Com a reconeixement a aquesta activitat esportiva una agulla de la cresta de Cregúeña, als Pirineus, porta el seu nom.

Enginyer industrial de professió, Juncadella va ser un empresari que va fer incursions en la política. Durant la dictadura de Miguel Primo de Rivera (1923-1930), va ser diputat provincial i regidor. En temps de la Segona República espanyola (1931-1936) va presidir el grup monàrquic conservador Renovación Española, al barri de Sants. Arran de l'esclat de la Guerra Civil espanyola, el juliol de 1936, va intentar fugir de Barcelona en direcció a Madrid, però quan el 29 de juliol es dirigia a l'aeroport el van detenir i afusellar. Per desig seu, el castell de Montesquiu, a Osona, residència estiuenca de la família, va ser donat el 1976 a la Diputació de Barcelona.

Salt de perxa, Festival Atlètic del Sindicat de Periodistes Esportius, 8 de desembre de 1912. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 54866)

Salt de perxa al Festival Atlètic del Sindicat de Periodistes Esportius, celebrat el 8 de desembre de 1912, per recollir fons per a la caixa de socors dels periodistes esportius. Va tenir lloc al camp del FC Barcelona, ubicat als carrers Indústria (actualment París), Urgell, Villarroel i Coello (actualment Londres). A la imatge Folch, de l'Universitari FC, va ser el guanyador amb un salt de 2,40 m. La perxa és de bambú, un material flexible que va revolucionar el salt amb perxa fins que es va començar a utilitzar la fibra de carboni.

Exhibició de jujitsu entre Valentín Gómez i J. Llopis durant les competicions esportives de Mataró dins el marc del festival atlètic, 1912. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 54864)

Amb motiu de la festa major de Mataró l'agost de 1912 es van celebrar tot un seguit de competicions esportives al parc de la ciutat, com les exhibicions de jujitsu que mostra la fotografia entre Valentín Gómez, campió d'Espanya i l'amateur J. Llopis. Aquest combat va ser la primera exhibició a Mataró d'aquesta disciplina esportiva oriünda del Japó.

◀ Joan Martí i Viñolas. Cursa Copa Stadium, 1912. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 54453)

El ciclista Joan Martí i Viñolas, 1912. A la imatge es pot veure com portava dues cambres inflables de pneumàtic de recanvi envoltades al coll, per si es punxaven les rodes. Martí va guanyar la Copa Stadium del Campionat de Catalunya, celebrada el 3 de juny de 1912, amb recorregut de 120 km entre Barcelona i Mataró. Hi van participar 19 corredors. Martí (1887-1978) va córrer amb una ciclo Sanromà i pneumàtics Continental. L'any següent va guanyar la Volta a Catalunya. Pioner del ciclisme a Catalunya, era conegut com a *Martí de la Garriga*. Abans de competir acostumava a preparar una combinació de fruita, sucre i cafè.

Gran Premi de la Penya Rhin, 1922. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 55070)

El Gran Premi Penya Rhin, 5 novembre de 1922. El II Gran Premi Penya Rhin es va celebrar a Vilafranca i va estar encapçalat pel seu president Joaquim Molins i Figueras, un destacat empresari de la construcció i gran aficionat a l'automobilisme. El guanyador va ser el pilot britànic Kenelm Lee Guinness, a la foto, amb un Talbot-Darracq 56 amb un temps de 4 h 45 min i una velocitat mitjana de 105 km/h amb un recorregut de 517,650 km. El Circuit de Vilafranca del Penedès va ser un circuit de velocitat, no permanent, que és considerat el bressol de la Fórmula 1 a l'Estat espanyol.

Regata d'equips femenins del FC Barcelona al V Campionat d'Hivern al port de Barcelona, 1911. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 55233)

Regata d'equips femenins del FC Barcelona, dins el Vè Campionat d'Hivern, celebrada el 24 de desembre de 1911. Hi van participar tres embarcacions formades per la següent alineació: canot «Desengaño», tripulat per Maria Alcover i Laura Masipe, amb Carlos Alcover com a timoner; canot «Calella», tripulat per Vicenta Carsi i Pepita Cuchillo, amb Ricardo Carsi com a timoner; canot «Victoria», amb Julia i Esperanza Vázquez de Aldana com a tripulants i J. Durban com a timoner. Va guanyar el canot «Victoria», que va recórrer els 1.000 m del trajecte en 4 min i 3 s.

Partit entre el FC Barcelona i el RCD Espanyol per al Campionat dels Pirineus, 1912. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT, AGDB R. 55588)

Partit de futbol entre el FC Barcelona i el RCD Espanyol als quarts de final del Campionat dels Pirineus, 10 de març de 1912. Jugat al camp de l'Espanyol del carrer Muntaner, el partit el va guanyar el Barça per 3-2 després d'haver jugat la prorroga. A la imatge el davanter George Pattullo fent el primer dels dos gols que va marcar. D'origen escocès, Pattullo va ingressar al club blaugrana la temporada 1910-1911, durant la qual va esdevenir el màxim golejador de l'equip amb 41 gols en 20 partits. El 1911 va marxar a Escòcia per atendre els seus negocis, però el març de l'any següent va tornar per jugar aquest partit del Campionat dels Pirineus.

◀ Les germanes Lluïsa i Dolors Marnet al X Concurs Internacional Lawn-Tennis, 1912. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 55275)

X Concurs Internacional Lawn-Tennis celebrat el 14 d'abril 1912 a les pistes del Catalunya Lawn-Tennis Club. A la imatge, les germanes Dolors (Lolita) d'onze anys (dreta) i Lluïsa Marnet, de dotze anys (esquerra). Lluïsa va ser la guanyadora de la prova per a senyoretes amb avantatge davant la britànica Carmen Witty Cotton per 6/1, 5/7, 6/0. Per tal que les seves filles esdevinguessin esportistes, el pare de Dolors i Lluïsa, Leo Marnet, d'ascendència francesa, va fer construir una pista de tennis al jardí de la casa que tenien a la cantonada del carrer Montserrat amb el carrer de Sant Segimon, a Vic. Lluïsa Marnet va guanyar el campionat d'Espanya els anys 1912, 1915 i 1921 i el campionat de Catalunya consecutivament entre els anys 1921 i 1924.

Barcelona Golf Club Pedralbes, c. 1915. Fons i autoria: Frederic Juandó Alegret. (CAT AGDB R. 54738)

Barcelona Golf Club Pedralbes. A l'esquerra de la fotografia es pot veure la Casa Anna de Mora de Bacardí, un edifici modernista projectat per Geroni F. Granell i Manresa el 1911 i actualment seu del Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya. El Campionat de Catalunya de 1915 va ser guanyat per Loly en homes i per E. Morgan en dones.

Activitat per a alumnes de primària de l'exposició *#MiremElPassat #Esports*

Com es diu l'autor de la fotografia?

Frederic Juandó Alegret

Antoni Gallardo i Garriga

Emili Juncadella
Vidal-Ribas

Per contestar algunes d'aquestes preguntes hauràs de buscar la informació que es troba a les fotografies i als diferents plafons.

Quantes disciplines esportives estan representades a l'exposició?

12

10

14

On va tenir lloc aquesta cursa atlètica?

Al Camp Nou

Al Camp de les Faves

Al Camp de les Corts

Quin esport estan realitzant a la fotografia?

De quin país és originari aquest esport?

On se celebra?

En quina localitat catalana va tenir lloc l'anomenat Gran Premi de la Penya Rhin d'automobilisme?

Com es deia el ciclista i motociclista que surt a la fotografia?

Com es deia el personatge del centre de la imatge que era d'origen suís i va ser un dels introductors del futbol a Barcelona?

Quin és l'edifici religiós que es veu al fons de la imatge?

Catedral de Barcelona

Santa Maria del Mar

Sagrada Família

Com es diu aquest esport?

Quin dia de l'any va tenir lloc?

Què se celebra aquest dia?

Com es dien aquestes tenistes?

Quina edat tenien?

Tenien cap relació familiar?

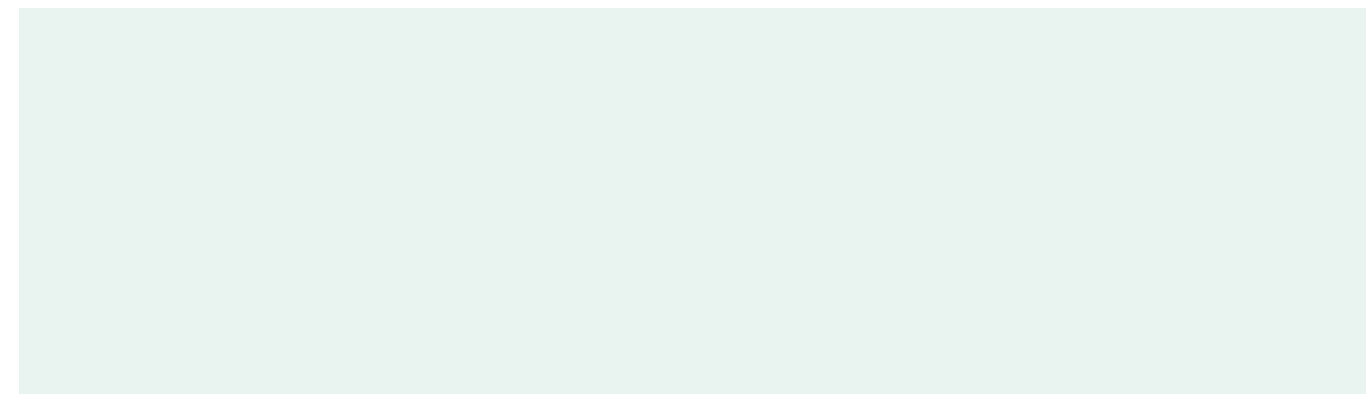
Com es diu el barri de Barcelona on es jugava al golf i que surt a la imatge?

Activitats per a alumnes de secundària de l'exposició *#MiremElPassat #Esports*

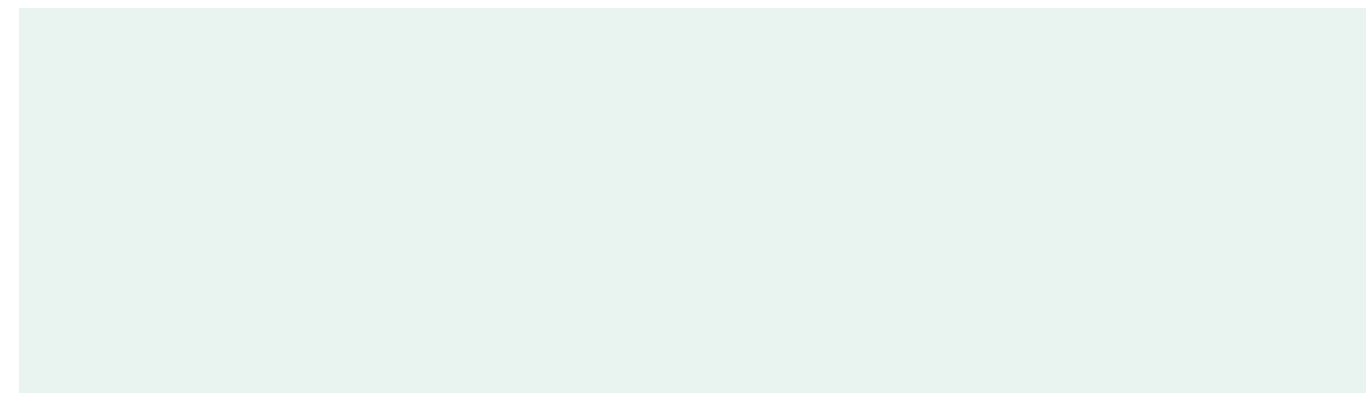
Després de veure l'exposició i les explicacions que t'han donat, respon les activitats següents. Pots buscar la informació als plafons explicatius.

Primera part: qüestionari sobre la visita guiada

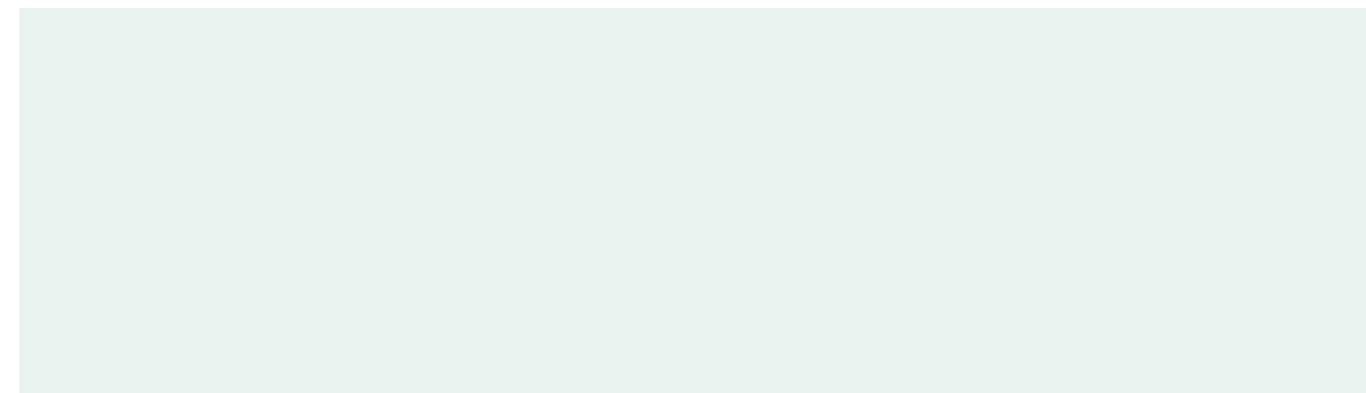
1. Esmenta els dos fotògrafs que recull l'exposició i assenyala algun aspecte rellevant de les seves vides vinculat amb l'esport.

2. De quina època són les fotografies? Estableix un marc cronològic i esmenta alguna informació sobre Barcelona que t'hagin explicat durant la visita.

3. Veient les diferents fotografies, creus que tothom podia practicar els esports que es mostren a l'exposició?

4. Pots esmentar alguns esports que practicaven els grups més benestants de la societat?

5. Quins creus que eren els esports més populars a Barcelona durant el primer terç del segle XX?

6. Podries esmentar el nom d'alguna publicació esportiva que surt a l'exposició? I d'algunes publicacions esportives actuals?

7. A banda del sentit lúdic, quin paper tenia l'esport en la societat catalana a començaments del segle XX? L'esport era vist com un element de modernitat?

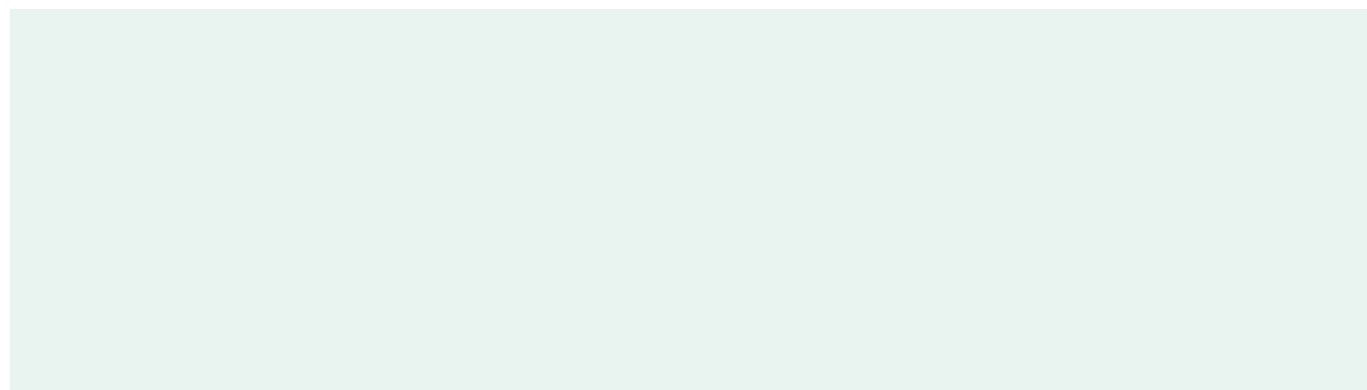
Segona part: retroacció personal (es pot fer en grups)

1. Tria dues fotografies de l'exposició. Explica el motiu de la teva elecció. Què t'ha cridat l'atenció de les fotografies que has escollit?

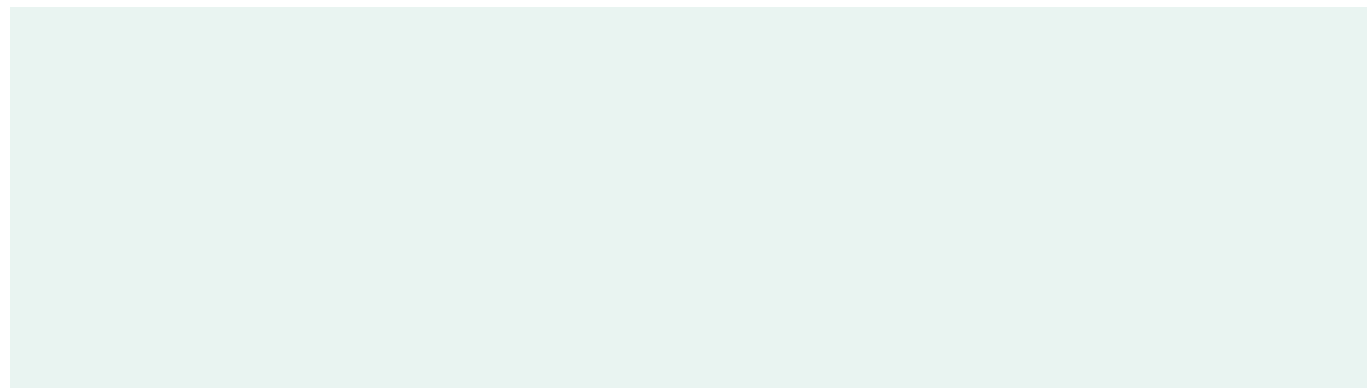
1. Utilitza dos adjectius per explicar els motius de la teva elecció.

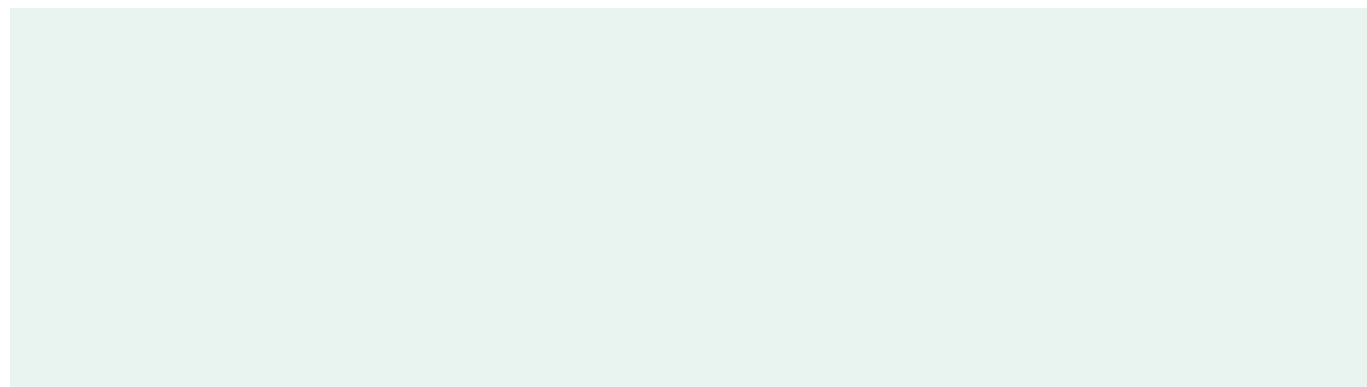
2. Quin títol posaries a les fotos que has escollit?

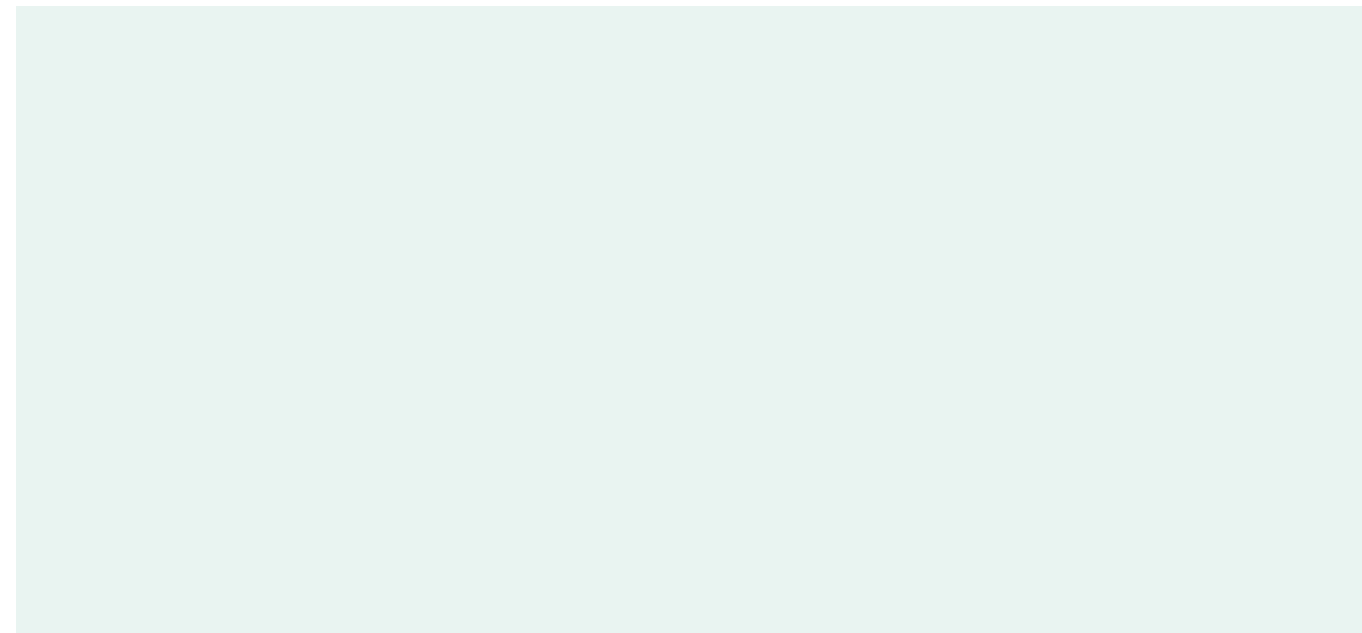
3. Pensa en les fotos que fem a avui. Creus que avui faríem fotografies sobre els mateixos esports que surten representats?

4. Creus que avui dia tothom practicar els mateixos esports? Qui creus que gaudia llavors de temps lliure?

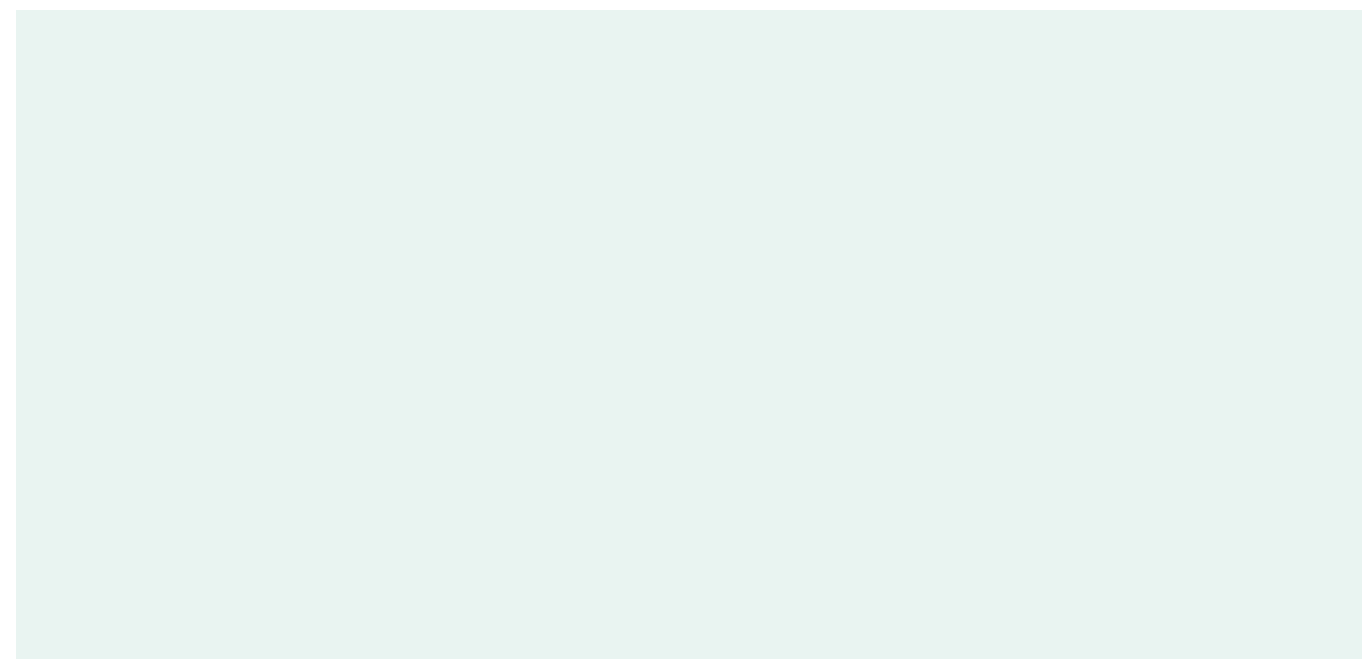

5. Tens la percepció que la societat ha canviat en relació amb les fotografies d'aquella època?

Tercera part: opinió personal

1. Per què creus que fem més fotografies avui? Quantes fotos fas cada dia aproximadament?

1. Per què creus que en fem tantes avui? Dona dues raons per argumentar el teu punt de vista.

2. Per què creus que és important fer fotografies d'un moment concret? Per què cal conservar-les? Tenen un valor històric, sentimental, privat?

3. Què creus que passarà amb totes les fotografies que fem cada dia? Es conservaran igual que en el passat?

4. Què proposaries per conservar les fotos en el futur i que fos sostenible?

5. Si poguessis organitzar una exposició, quin tipus d'exposició faries? Quin tema escolliries?

6. Quins serien els objectius de la teva exposició? Una exposició per aprendre coses noves? Potser per divulgar un tema? Per mostrar el patrimoni d'una entitat?

Enllaços

Informació sobre l'exposició i el catàleg

<https://www.diba.cat/web/mirem-el-passat/mirem-esports>

Contingut audiovisual sobre l'exposició

<https://www.diba.cat/es/web/mirem-el-passat/esports/l-exposicio>

Xarxes socials

<https://www.diba.cat/web/mirem-el-passat/esports/xarxes-socials>

@diba

@arxiudiba

Adreça de contacte

Per a qualsevol dubte o aclariment, poseu-vos en contacte amb nosaltres.

Arxiu General

c. Mejía Lequerica, núm. 1, Barcelona

Tel. 934 022 665.

arxiu@diba.cat

Subdirecció d'Imatge Corporativa i Promoció Institucional

Rbla. de Catalunya, 126, 7a pl, Barcelona

Tel. 93 402 22 22

comunicaciointerna@diba.cat

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Presidència

**Subdirecció d'Imatge Corporativa
i Promoció Institucional**

Direcció dels Serveis de Secretaria,
Adjunta a la Secretaria General -
Secció d'Arxiu i Gestió Documental

Rambla de Catalunya, 126.
08008 Barcelona
Tel. 934 022 222
comunicacio.interna@diba.cat
arxiu@diba.cat